

ANDRAGOGIKA

ANDRAGOGIKA – VYMEZENÍ

- Humanismus – uznání hodnoty člověka, jeho práv, důstojnosti
- Antropologie – komplexní věda o člověku
- Andragogika – věda o výchově, vzdělávání a péči o dospělé → zabývá se zvláštnostmi působení pedagogických zákonitostí na dospělé populaci

DŮVODY ROZVOJE ANDRAGOGIKY

1. Zastarávání znalostí (scholastický přístup vs. dnešní situace)
2. Potřeba profesní mobility (učení se učením profesní vzdělávání)
3. Volný čas – rozvoj soukromé sféry a růst autonomie (církvní/zemědělský-přírodní čas vs. postmoderní situace)
4. Demokracie – potřeba sdílení základních hodnot, zodpovědnost (občanské vzdělávání)

ZÁKLADNÍ POJMY

- Dospělý/dospělost – právně (18 – pasivní, 21 – aktivní dospělost); Jochmann – dospělost je charakterizovaná ukončením vývoje v oblasti somatické, psychické i sociální; ISCED (mezinárodní klasifikace vzdělávání) – zpravidla od 15 let a starší; zralý natolik, aby mohl absolvovat alespoň základní vzdělání
- Výchova – působení vychovatele na vychovaného a jeho utváření k obrazu vychovatele; cílevědomá soustavná činnost zaměřena k utváření osobnosti člověka, utváření podmínek pro jeho rozvoj a stimulující ho ke snaze stát se autonomní, integrovanou a socializovanou osobností; v sociálním učení – se považuje za výchovu i nezáměrné a nahodilé působení různých sociálních vlivů
- Výchova dospělých – podle mnohých: vychovávat dospělé je absurdní (Tolstoj, Arendtová)
- Vzdělávání – proces uvědomělého a cílevědomého osvojování si soustavy znalostí, dovedností, návyků, ale i morálních rysů, zájmů a postojů
- Vzdělání = soustava znalostí, dovedností, návyků, ale i morálních rysů, zájmů a postojů, která je majetkem osobnosti
- Péče – jednak vytvoření podmínek pro výchovu, vzdělávání a seberealizaci člověka; a obecněji – činnost zaměřená k ochraně, vedení a pomoci

ANDRAGOGIKA JAKO SAMOSTATNÁ VĚDA

- pojmání učení člověka v celé šíři
- komplexní studium vzdělávacího procesu – jeho cílů, obsahu, metod, standardů a hodnocení
- řeší systémově praktické otázky vzdělávání a výchovy dospělých a péče o ně

ROZDÍLNOST V POJETÍ VÝCHOVNÉ A VZDĚLÁVACÍ PÉČE MEZI ANDRAGOGIKOU A PEDAGOGIKOU

Andragogika	Pedagogika
Zabývá se pomocí při výuce	Zabývá se výukou
Chápe vzdělávání jako doprovodný jev života	Chápe vzdělávání jako přípravu na život
Výchova probíhá participativně	Výchova probíhá „shora“
Velký důraz klade na péči	Velký důraz je kladen na výchovu
Prosazuje individuální přístup	Převládá univerzalita
Jedná se o vědu praktickou (pečuje o člověka)	Jedná se o vědu technologickou (člověka utváří)
Udržuje, přetváří, popřípadě osobnost zdokonaluje	Vytváří osobnost
Distance od státu	Disciplinární moc (vyšší sklon k dogmatismu)
Učení se potřebnému	Učení se potencionálnímu (vše, co je možno v životě potřebovat)
Základem je sociologie	Základem je psychologie
Konceptem je celoživotní učení (součástí předmětu vědy)	Neschopnost reagovat na nutnost celoživotního učení
Řešení konkrétních situačních problémů	Snaha o zavedení systému, pořádku, řádu
Pomoc při řešení problémů	Kontrola chování

ZÁKLADNÍ FUNKCE VZDĚLÁVÁNÍ

- kvalifikační: zprostředkování vědění (výuka, výcvik)
- přidělení sociálního statusu (selekce → zkoušky, vysvědčení, certifikace → různé vzdělávací cesty; alokace → přidělení povolání)
- sociální kontrola (integrace a legitimace → konsenzus v oblasti hodnot a respektování stávajícího systému)
- agent sociálních a kulturních změn → transformace společnosti je dílem dospělé populace; VD zvyšuje schopnost vidět svět novým způsobem a aktivně ho měnit
- Sociální antropologie – HALSEY – společnost se udržuje pomocí kultury = souborem názorů a dovedností, které nejsou součástí genetické výbavy → lidé se musí kulturu učit

DRUHY VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

- Vzdělávání dospělých je chápáno, jako celoživotní proces → člověk se přizpůsobuje po celý život změnám ekonomického, kulturního, společenského a politického života
- Vzdělávání dospělých → subsystém celoživotního učení
- Celoživotní učení – je koncept, kdy všechny možnosti učení jsou chápány jako jediný propojený celek, který dovoluje rozmanité a četné přechody mezi vzděláváním a zaměstnáním, a který umožňuje získávat stejné kvalifikace a kompetence různými cestami a kdykoliv během života
- Formy VD – náhradní školní vzdělání (náhradní vzdělávací cyklus, druhá vzdělávací cesta, vzdělání druhé šance) a další vzdělání
- Druhy dalšího VD
 - další profesní vzdělávání = kvalifikační vzdělávání, periodická školení, rekvalifikační vzdělávání → zahrnuje všechny formy profesního a odborného vzdělávání v průběhu aktivního pracovního života → hlavní cíl: udržovat rovnováhu mezi kvalifikací člověka (k. subjektivní) a požadovanou kvalifikací (k. objektivní)
 - občanské vzdělávání = formování vědomí práv a povinností v občanských, politických, společenských a rodinných rolích → veřejné otázky, etika, estetika, ekologie, právo, zdravotní věda ... → je v zájmu státu, mělo by být státem podporováno; zahrnuje také náboženské a politické vzdělávání → realizováno náboženskými a politickými uskupeními k podpoře jejich politiky a názorů (→ často zneužíváno k indoktrinaci)
 - zájmové (socio-kulturní) vzdělávání = předpoklad ke kultivaci osobnosti na základě jejich zájmů → dotváří osobnost a její hodnotovou orientaci → je proto preferováno stejně jako další profesní vzdělávání a podílejí se něm i podniky (→ obecné zkvalitnění lidských zdrojů)

IDEA CELOŽIVOTNÍ VÝCHOVY A VZDĚLÁVÁNÍ V ŽIVOTĚ A DÍLE J.A. KOMENSKÉHO.

Ve čtvrté části Všeobecné rozpravy o nápravě věcí lidských - PAMPEDII (z řeckého vše – výchova)

- teorie cílů, způsobů a prostředků celoživotního vzdělávání v 8 školách života (zrození, dětství, chlapectví, jinošství, mladost, mužnost, stáří, smrt)
- nutnost, možnost a snadnost toho, aby lidé byli učeni všichni všemu a všestranně (tzv. univerzální vzdělání)
- dosáhnout toho, aby celé lidské pokolení bylo vzděláno po všechny věkové stupně, stavy, pohlaví a národy.
- dosáhnout toho, aby každý člověk byl celistvě, správně a odborně vzdělán nejen v nějaké jedné věci anebo několika málo některých, ale ve všech, které završují podstatu lidskosti a to všestranně
- **všichni** – národy, stavy, rodiny, osoby (ženy, chudí, staří, urození, všechny věkové stupně). K tomu je zapotřebí dílen vzdělanosti, univerzálních škol pro vzdělávání všech = *panscholia* (všeškolsství)
- **ve všem** – to, co může člověka učinit moudrým a šťastným. K tomu je zapotřebí univerzálních nástrojů vzdělávání, tj. knih, které by obsáhly všechno = *pambiblia* (všeknižství – soubor knih určených k univerzálnímu vzdělání)
- **všestranně** – tzn. k pravdě, aby člověk kráčel cestami pravosti tak, aby se všichni lidé stali *Pansofy*:
 - a) aby rozuměly rozčlenění věcí, myšlenek a řeči;
 - b) aby rozuměli cílům, prostředkům a způsobům činnosti všeho konání;
 - c) aby uměli rozlišovat podstatné od vedlejšího, neškodné od škodlivého v rozmanitém jednání
- k tomu jsou zapotřebí univerzální učitelé, kteří by dovedli přizpůsobovat všechno, všem, všemi způsoby = *pandidaskalia* (všeučitelství); učitelé mají být učeni a učenliví, aby sami rozuměli všemu a dovedli tím opatrovat jiné
- dospělý – muž je člověk, který dosáhl mezníku vzrůstu a sil, schopný k životním úkolům a už skutečně zahajující ten druh života, k němuž se připravil
- cíl školy dospělosti: dbát o to, aby ze vzdělávání nahromaděného v mládí přeneseného do zaměstnání a života, nepřišlo nic nazmar; aby se vše opravdu využilo; metody tohoto stupně:
 - samomluva (aby člověk předkládal a řešil vše sám se sebou)
 - příklady, pravidla a cvičení
 - klade se důraz na praxi a práci
- cíl školy stáří: dobrý závěr - vyvrcholení lidského života, v této škole je třeba učit se a vyučovat, aby starci mohli, dovedli a chtěli:
 - správně užívat dosavadní životní práce
 - správně prožívat zbytek života
 - správně uzavřít celý smrtelný život.

POJETÍ, FUNKCE, PŘÍPRAVA UČITELE V ANDRAGOGICE.

Lektor – základní činitel naplnění učebních cílů

Požadavky na lektora:

- odborná znalost přednášené látky
- andragogická znalost
- pedagogické mistrovství: pedagogické schopnosti, znalost psychologie osobnosti, schopnosti – organizační, motivační, rétorické, komunikativní, didaktické a kreativní

Poslání lektora:

- stanovit cíle a výběr pedagogických metod
- výběr, koncepce a přizpůsobení didaktických zdrojů zvolené pedagogické strategii
- vybudování a užití kontrolních nástrojů pro hodnocení učebních výsledků a účinnosti vzdělávání
- vypracování plánu vzdělávací akce
- vytvoření pedagogického vztahu, který usnadňuje výuku

Činnost lektora ve vyučovacím procesu:

- řízení činností účastníků
- prezentace učiva
- upevňování, procvičování, aplikace
- aktivizace účastníků, stimulace, průběžná motivace
- ovlivňování postojů, výchovné působení
- průběžná regulace vzájemné interakce
- průběžné vyhodnocování a ověřování výsledků učení

Další otázky:

- interní/externí lektor
- lektor, facilitátor, mentor, kouč, poradce